

Poljoprivredna je ključni zamašnjak razvoja sela, ali mora biti kompatibilna europskom okruženju

Objavio **Ivica Buljan** - 21. studenoga 2022.

Foto: Pixabay

Piše: **Ivica Buljan**

Pandemija Covida i složena geopolitička situacija u zadnje dvije godine u potpunosti su osvijestili važnost i središnju ulogu u bivstvovanju čovjeka na ovom planetu: a to je proizvodnju hrane.

Proteklih desetljeća većina svjetskog stanovništva se navikla da se poljoprivredni proizvodi, odnosno hrana, nalaze na policama trgovina i samo treba imati novaca kako bi se do nje došlo. O onome drugome, o poljoprivrednoj proizvodnji brinuli su neki drugi, koji nisu, koliko se znalo, imali nekih bitnijih poteškoća, bar ne ovakvih razmjera, sve od pandemije i sada rata u Ukrajini. Poljoprivreda i selo postaju središte o kojem se razmišlja i plave planovi.

Foto: Pixabay

Selo koje je iseljeno više nije tako nepoželjna destinacija, niti je bavljenje poljoprivrede nešto što nije na vrhu željenih zanimanja ili je to možda samo trenutni trend dok ova kriza ne prođe i opet će biti sve po starome. No činjenica je, svejedno s kakvim se mi tegobama susretali, da će poljoprivreda uvijek biti temelj i okosnica našeg življenja.

Europeizacija poljoprivrede

Ugledni hrvatski sociolog sela Milna Župančić još davno je u svom radu „Obiteljska Poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj“, objavljenom u zborniku Prostor Iza naveo kako razvitak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i stvaranje vitalne i produktivne poljoprivrede idu u red prioriternih teorijskih problema ruralne ekonomije i ruralne sociologije, ali i prakse dugoročnog usmjeravanja gospodarskog razvitak Hrvatske.

“Dugoročni cilj razvitak naše poljoprivrede mora biti usmjeren na poboljšanje njezine opće organiziranosti, povećanje proizvodne i ekonomske efikasnosti. Kako bi se mogla uklopiti u svjetsko i europsko tržište, ona mora biti konkurentna. Jedno od najvažnijih razvojnih pitanje jest i kako se može poboljšati agrarna struktura. Ako je cilj europeizacija ukupnog ekonomskog i socijalnog ambijenta u Hrvatskoj, tada i poljoprivredna struktura mora biti kompatibilna europskom okruženju“, navodi Župančić.

U Hrvatskoj su nažalost sela napuštena ili zapuštena, a ono što je od nekih ostalo se urbanizira. No planovi i razvoj postoje pa je tako početkom ove godine Sabor izglasao i STRATEGIJU POLJOPRIVREDE DO 2030. u kojoj se u suradnji s predstavnicima hrvatskog

poljoprivredno-prehrambenog sektora usuglasila vizija razvoja poljoprivrede: "Proizvoditi veću količinu visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima u promjenjivim klimatskim uvjetima te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima."

Strateška vizija za poljoprivredu oblikovana je u četiri cilja i to povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene; jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora; obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima te horizontalan cilj i poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru.

Ministrica poljoprivrede Marija Vučković nedavno je izjavila da se od Nacionalnih strateških planova puno očekuje, za pet godina on će biti vrijedan za cijelu Hrvatsku nešto malo manje od 3 milijarde i 800 milijuna eura. – Treba naglasiti da je Vlada na čelu s predsjednikom Plenkovićem po prvi puta povisila sredstva koja se odnose na nacionalno sufinanciranje s 15 na 20 posto i prvi program za koji je to napravljen dignuta je ljestvica što se tiče minimalnog nacionalnog udjela sufinanciranja, spomenula je ministrica istaknuvši kako se time šalje još jedna poruka o važnosti poljoprivredne politike u ruralnom prostoru te je naglasila je značaj lokalnih akcijskih grupa za hrvatsko selo i razvoj pametnih hrvatskih sela.

"Da bismo zaustavili negativne trendove u ruralnom prostoru, ne da moramo ispisati granice nego život u ruralnom prostoru što se tiče mobilne tehnologije mora biti drugačiji i bez toga nećemo ostvariti svoje ciljeve", rekla je Vučković.

Ambiciozni i dostižni ciljevi

Predsjednica saborskog Odbora za poljoprivredu Marijana Petir odgovarajući nam na upit koje su glavne odrednice i okosnice razvoja suvremene poljoprivrede u Hrvatskoj danas na selu poziva se na spomenutu Strategiju poljoprivrede za koju drži da je donesena je temeljem sektorskih analiza o stanju u pojedinim sektorima i preporukama što treba poduzeti u svakom od tih sektora.

"Strategijom je planirano da se do 2030. poveća vrijednost obujma poljoprivredne proizvodnje na 30 milijardi kuna godišnje, kao i produktivnost rada za 60 postom, te snažnije potiču poljoprivredna gospodarstva, posebice mladi poljoprivrednici čiji udio bi 2030. godine trebao porasti na 20 posto. Cilj je povećati površine pod navodnjavanjem na 50 000 ha, površine pod ekološkom proizvodnjom na 140 000 ha, površine u stakleničkoj i plasteničkoj proizvodnji dići na 500 ha, povećati broj svinja u tovu u domaćem uzgoju za 35 posto i goveda za 20 posto. Cilj je površine pod trajnim nasadima proširiti za 5000 ha, sagraditi 20 regionalnih distributivnih centara i povećati udio proizvođača koji sudjeluju u kratkim lancima opskrbe hranom za 30 posto. Nacionalni strateški plan u okviru Zajedničke poljoprivredne politike, rađen je na temeljima ove Strategije i njegove intervencije trebale bi ojačati konkurentnost i održivost hrvatskog poljoprivrednog sektora te doprinijeti proizvodnji veće količine visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivom upravljanju prirodnim resursima uz povećanje otpornosti na klimatske promjene te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima. Složit ćemo se da su ciljevi ambiciozni ali nisu nedostižni. U njihovu realizaciju prema procjenama bit će potrebno uložiti 7,5 milijardi EUR-a za hrvatske poljoprivrednike, ali i otkloniti mnogobrojne administrativne, tehničke i druge prepreke koje stoje na putu transformaciji hrvatske poljoprivrede i ostanku ljudi na hrvatskom selu", navodi Petir i dodaje kako treba podsjetiti i na to da je raspodjela izravnih plaćanja u Republici Hrvatskoj još uvijek neravnomjerna i pogoduje vrlo velikim poljoprivrednim gospodarstvima.

– Na to nas je upozorila i Europska Komisija, rekavši da bi se ambicija u pogledu pravednijeg, učinkovitijeg i djelotvornijeg usmjeravanja raspodjele izravnih plaćanja mogla dodatno povećati. Treba uzeti u obzir i da su prihodi hrvatskih poljoprivrednika znatno ispod prosjeka cjelokupnog gospodarstva, te je nužna učinkovitost intervencija usmjerenih na manju ovisnost o uvozu hrane, veće prihode poljoprivrednika, posebice mladih", dodaje Petir.

Na upit može li Hrvatska biti samodostatna kada je u pitanju poljoprivredna proizvodnja, Petir odgovara: "Hrvatska ima snažnu komparativnu prednost za robu niske vrijednosti (žitarice, uljarice, šećer), što ograničava prilike za rast i radna mjesta. Nedostatak ulaganja u kapital, tehnologiju, istraživanje i razvoj dodatno koči produktivnost. Sedamdeset posto poljoprivrednika obrađuje manje od 5 ha poljoprivrednog zemljišta, a nositelji su uglavnom starije životne dobi – njih čak 40 posto stariji su od 65 godina, dok im je dohodak visoko ovisan o izravnim plaćanjima. Hrvatska poljoprivredno-prehrambena bilanca je negativna i premda se godinama govori o povezivanju zelene i plave njive te izvozu poljoprivrednih proizvoda u turizmu, u stvarnosti do toga nije došlo osim u vrlo rijetkim slučajevima koje možemo nabrojati na prste jedne ruke, stoga očekujem da se potencijal koji u tom segmentu imamo u potpunosti stavi u funkciju. Podaci jasno pokazuju da postoje prilike za rast koje se mogu ostvariti povećanjem količine i podizanjem kvalitete proizvoda, učinkovitijim povezivanjem primarne proizvodnje s prehrambeno-prerađivačkom industrijom i jačanjem pristupa tržištu, posebno u segmentima tržišta svježe hrane i visokokvalitetnih proizvoda. Tako povećanje produktivnosti i kvalitete u proizvodnji hrane može biti instrument za smanjivanje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti na ruralnim i obalnim područjima te na područjima koja zaostaju u razvoju. Povećanje produktivnosti poljoprivredne proizvodnje podrazumijeva učinkovitiju upotrebu poljoprivrednog zemljišta i upravljanje njime, kao i drugim prirodnim resursima."

Petir dalje nastavlja i navodi kako resurse za postizanje samodostatnosti u poljoprivrednoj proizvodnji imamo, no pitanje je kako ih koristimo.

“Hrvatska ima jedan od najvećih potencijala u EU-u za razvoj biogospodarstva, koji je neiskorišten i posljednjih godina čak pokazuje određene znakove smanjenja. U Hrvatskoj u odnosu na ostatak EU, manje se koriste pesticidi i antimikrobna sredstva, dok su površine pod ekološkom proizvodnjom u stalnom trendu rasta. Uz to, na raspolaganju imamo zemljišne resurse, nismo ograničeni dostupnošću vode, položajno smo blizu europskom tržištu, no trebamo promijeniti način promišljanja o poljoprivredi. Hrvatskoj poljoprivredi potrebna je potpuna transformacija načina funkcioniranja kako bismo proizvodili proizvode s dodanom vrijednošću i prestali izvoziti sirovinu na kojoj druge države stvaraju dodanu vrijednost. Treba osigurati preradbene kapacitete za primarne poljoprivredne proizvode, više ulagati u tehnologije proizvodnje, jačati logističke i skladišne kapacitete, prijenos znanja, poticati diversifikaciju proizvodnje i naravno prepoznavati potrebe tržišta i mogućnosti proizvođača. Važno je preraspodijeliti potporu dohotku na male i srednje proizvođače, žene i mlade poljoprivrednike, te poticati pametni, otporni i diversificirani sektor poljoprivrede sa zajamčenom sigurnošću opskrbe hranom, većim ulaganjima u modernizaciju poljoprivrede kroz kombinaciju nepovratnih potpora i financijskih instrumenata”, kaže Petir.

O tome koliko danas držimo do razvoja poljoprivrede i sela te je li država dovoljno svjesna i čini li dovoljno po tom pitanju naša sugovornica kaže: “Pitanje dostatne proizvodnje hrane po pristupačnim cijenama za naše građane i zadržavanje stanovnika u ruralnom području, pitanje je nacionalne sigurnosti. Zato svaka država koja ozbiljno promišlja o svojoj budućnosti, poljoprivredu tretira kao stratešku gospodarsku granu i to pokazuje otklanjanjem administrativnih prepreka, donošenjem dobrih zakonskih rješenja i primjerenim financiranjem. Do 2027. na raspolaganju hrvatskoj poljoprivredi stoje sredstva veća od pet milijardi eura. U Strategiji razvoja hrvatske poljoprivrede do 2030., kao i Nacionalnim strateškim planom u okviru Zajedničke poljoprivredne politike, postavili smo ciljeve koji se odnose na povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivrede na klimatske promjene, jačanje konkurentnosti, poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru te obnovu ruralnih gospodarstava i unapređenje uvjeta života u ruralnim područjima. Sve to trebalo bi potaknuti poljoprivrednike na stvaranje proizvoda s dodanom vrijednošću i ruralna područja učiniti privlačna za život za sadašnje, ali i za nove stanovnike sela. Potrebno je dodatno poticati poljoprivrednike na udruživanje, korištenje novih tehnika i tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji, digitalizaciju poljoprivrede i generacijsku obnovu poljoprivrednih gospodarstava. Također, da bi ljudi ostali živjeti na selu, potrebno im je osigurati adekvatnu društvenu, socijalnu i komunalnu infrastrukturu i time stvoriti preduvjete da naša sela budu pametna.”

Jedan na 585

Petir smatra da pokazatelji iskorištenosti europskih sredstava u dosadašnjem programskom razdoblju govore da Hrvatska nije pružila adekvatan odgovor unutar mjera namijenjenih edukaciji i savjetovanju poljoprivrednika, kao ni onima namijenjenima sustavima kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu.

“Šteta je da se nismo bavili više s propisivanjem kvalitete poljoprivrednih proizvoda i tako zaštitili domaće proizvode i kontrolom kvalitete onog što se stavlja na naše tržište jer se upravo u tom segmentu pokazuju najveće slabosti koje uzrokuju ogromne probleme našim poljoprivrednicima – hrana lošije kakvoće po niskim cijenama ulazi na naše tržište i tako stvara nelojalnu konkurenciju našim poljoprivrednicima ali izaziva opravdano i zabrinutost za zdravlje potrošača. To je tema na čijoj realizaciji Odbor za poljoprivredu Hrvatskog sabora inzistira. Kada je riječ o edukaciji i savjetovanju poljoprivrednika, ovdje dodatni problem stvaraju i ograničeni kapaciteti hrvatske savjetodavne službe pa trenutno svega jedan savjetodavac savjetuje 585 poljoprivrednih gospodarstava. Zbog zahtjevnih zelenih europskih politika u narednom razdoblju treba raditi na jačanju znanja i prijenosu informacija koje će onda i primarnim poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima osigurati sve dostupne informacije o mogućnostima unapređenja njihovog poslovanja. U tom smislu potrebno je kapacitirati državnu savjetodavnu službu te financirati iz EU sredstava i rad privatne savjetodavne službe”, kaže Petir i naglašava kako vjeruje da se iz grešaka koje su do sada rađene u korištenju europskih sredstava naučene lekcije i da ih više nećemo ponavljati.

“U postavljanju prioriteta moramo stanovnike sela pitati što im treba jer je to jedini način da oni ostanu živjeti na selu i da možda privučemo nekog iz grada da dođe živjeti na selo. Kod investicijskog ulaganja u poljoprivredu, trebamo poljoprivrednike pitati što im treba i na koje su prepreke do sada nailazili kako bi to u novom proračunskom razdoblju izbjegli”, zaključuje Petir.

—

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije